

"КОНСТРУЮВАННЯ СЕБЕ" В ЗНАКОВІЙ ДИНАМІЦІ КОМУНІКАТИВНОГО ПРОСТОРУ

Метою статті є розгляд проблеми розуміння людини як суб'єкта, що відтворює смисли культури, в контексті власної тілесності. З позиції семіотики Ч.С. Пірса образ *Homo Significans* як людини, яка створює значення, актуалізується саме у сучасній глобальності комунікацій, ознаками якої є темп, тотальність синхронії і когерентність впливу. У семіозисі, як постійному процесі означування (створення значень) існують канали трансляції знака, які створюються завдяки цілям трансляції [1, 221]. Таких цілей три: прагматична, що надає трансляцію стереотипів вчинків; синтаксична, що тиражує образи і створює стиль; семантична, що пропонує спосіб розуміння речей і подій. В інтелектуальній історії зберігаються побічні продукти "семіозису" - ритуали, мистецтво, філософія. Їх збереження можливе тому, що вони виражені у знаковій формі. Це положення стає базовим при визначенні механізмів створення нових смислів, які лежать в основі ідеологічних впливів, які атакують уяву (Р. Барт) і дозволяють побачити інший образ *Homo significans* у сучасній культурі.

Специфіка сучасних комунікацій виводить на поверхню саме це визначення людини поряд з іншими - *Homo communicans*, *Homo sociologicus*, *Homo loquens*, *Homo ludens*, *Homo totus* та інш., оскільки можливість існування людини в глобальній комунікативності без втрати власної ідентичності неможливе без розуміння законів семіозису, в яких інакше есплікується роль людини. Така ситуація надає нам знаряддя у вигляді експлікованих механізмів створення нових смислів і дозволяє побачити дві ролі *Homo significans* у сучасній культурі: Людина, що керує, і Людина, якою керують. Людина, що керує, бачить усі знакові канали в інформаційних механізмах семіозису (прагматика, синтактика і семантика), і сама може визначити міру актуалізації семантичного каналу. Вона вибирає із множинності запропонованих їй значень. Людина стає Людиною, якою керують, якщо при створенні власної інтепретанти (значення) вона втрачає (добровільно чи примусово) головний з компонентів цього цілісно-семантичного каналу, і прямує за запропонованими значеннями. Стає зрозумілим, що якщо людина хоче керувати хаосом комунікацій, то необхідно керувати семантикою в знаковій динаміці комунікацій.

Традиційно обличчя вважається тілесним органом-екраном, що показує чи приховує суб'єктивність. З одного боку, обличчя виконує функцію дзеркала, яке відображає психічний та емоційний стан, біометричні показники, соціальний статус. З іншого боку, обличчя – це маска, що дозволяє сховати деякий справжній зміст від сторонніх поглядів. У цьому розумінні маска також здійснює імунний захист суб'єкта.

Маска функціонує за законом зворотної фізіогноміки: не тільки внутрішній зміст має зовнішнє відображення, але й навпаки, маска може трансформувати суб'єкта. Тобто суб'єктивність опиняється детермінованою фасціальною поверхнею. У сучасній міфології такий зворотній вплив представлений у фільмі Джона Ву "Без обличчя" ("Face/Off") і у фільмі "Маска" ("The Mask") Чарльза Рассела.

Більш того, обличчя не належить індивідові, але фіксується на перетинанні множинності поглядів і знаходиться поміж суб'єктами в інтерфасціальній сфері. В сучасній культурі зображення обличчя є найбільш розповсюдженим і впливовим іконічним образом. Обличчя-ікони забезпечують телеприсутність у сфері медіа за рахунок створення ілюзії близькості суб'єкта. В цілому, культура – це глобальний паноптикум поглядів, фабрикуючих ті чи інші фасціальні технології. Очевидно, що обличчя-ікони лише симулюють присутність та існують незалежно від власних оригіналів.

В епоху "пост", яка затягнулась, значення людських облич і власне обличчя зазнають істотні трансформації. Косметична хірургія пропонує споживачам зміну непорушних раніше лицевих показників, таких як вік, стать і раса. У недалекому майбутньому медичні технології дозволять суб'єкту володіти обличчям в режимі "Face/Off": змінювати тілесну і символічну оболонку так само часто, як й імідж. Крім того, існує також "віртуальна хірургія". У кіберпросторі актори представляють себе через вигадану ідентичність. Інтернет дозволяє здійснювати комунікацію у просторі й часі поза безпосередньою (наочною) присутністю суб'єкта. Для себе і для іншого суб'єкт – це набір знаків, в якій входить прізвище (pick), образ (avatar) і ряд символів, що виражають фасціальні реакції (smile). Ідентичність, у тому числі обличчя добудовується уявою. Обличчя стає віртуальною символічною сутністю, не пов'язаною з реальним суб'єктом.

Таким чином, сучасна культура характеризується прогресуючим відшаровуванням символічної оболонки від свого носія і розмиванням лицевості. Здебільшого, це пов'язане із змінами принципів солідарності у складних суспільствах, де не потрібна безпосередня присутність суб'єкта. Однак цей процес може бути небезпечним, наприклад, для такої інтимної спільноти як родина. Взагалі кажучи, втрату фасціальних якостей можна розглядати як втрату антропних характеристик.

Таким чином, сучасний комунікативний простір робить актуальним образ *Homo significans* як людини, що створює значення у сучасній культурі. Важливим висновком стає розуміння того, що людина сама вибирає, яку роль вона буде грати у множинності запропонованих смислів комунікативного простору.

Література:

1. Миф, мечта, реальность: постнеклассические измерения пространства культуры / Под ред. И.В. Мелик-Гайназян. – М.: Научный мир, 2005.